

HALKA AÇIK ŞİRKETLERDE BAĞIMSIZ DENETÇİ GÖRÜŞLERİ BORSA İSTANBUL GÖZALTI PAZARI ÖRNEĞİ*

Prof.Dr. Nalan AKDOĞAN**

Ozan GÜLHAN***

Melike AKTAŞ****

Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi Haziran 2015; 17 (2): 245-260
--

ÖZ

Bağımsız denetim, piyasa etkinliğinin artmasında, özellikle finansal tabloların şeffaflığı ve şirketlerin mali durumunun menfaat sahiplerince kıyaslanabilir bir şekilde anlaşılması açısından olmazsa olmaz bir unsur teşkil etmektedir. Doğru yatırım kararlarının verilmesinde, bağımsız denetçi görüşlerinin ilgili taraflarca doğru biçimde analiz edilmesinin önemli bir faktör olduğu değerlendirilmektedir. Bu kapsamda, Borsa İstanbul Gözaltı Pazarında işlem gören şirketlerin, Gözaltı Pazarına alınma nedenleri, Gözaltı Pazarına alınmadan önceki iki yıldan 2014 yılsonu bağımsız denetim raporları dâhil olmak üzere bağımsız denetim şirketleri, bağımsız denetçi görüşleri, bu görüşlere esas teşkil eden sebepler ve bağımsız denetçi görüşleri ile şirketlerin Gözaltı Pazarına alınması arasındaki ilişki incelenmiştir. Sonuç olarak, bağımsız denetçi görüşlerinin şirketlerin Gözaltı Pazarına alınmasında ve yatırım kararlarının verilmesinde önemli bir değişken olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bağımsız Denetim, Bağımsız Denetim Görüşü, Şartlı Görüş, Gözaltı Pazarı

JEL Sınıflandırması: M41, M42

INDEPENDENT AUDITOR OPINIONS FOR PUBLICLY TRADED COMPANIES: BORSA ISTANBUL WATCH LIST MARKET CASE

ABSTRACT

In the context of increasing market efficiency, independent audit activity is a *conditio sine qua non* for transparency of financial statements and stakehol-

* Makale gönderim tarihi: 02.04.2015; kabul tarihi: 03.05.2015

** Başkent Üniversitesi Ticari Bilimler Fakültesi, nakdogan@baskent.edu.tr

*** Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Bankacılık Uzmanı, Başkent Üniversitesi Muhasebe ve Finansman Programı Doktora Öğrencisi, ogulhan@bddk.org.tr

**** Başkent Üniversitesi Muhasebe ve Finansman Programı Doktora Öğrencisi, melke.aktas@gmail.com

ders to understand financial situation of companies comparatively. Analyzing independent audit opinions properly is an important factor for interested parties to make appropriate investment decisions. In this context, our analysis includes the reasons why companies listed in Borsa Istanbul Watch List Market, the audit firms of the companies that are traded in Borsa Istanbul Watch List Market, independent audit opinions of the Borsa Istanbul Watch List Market companies (starting from two years before the day they listed in Watch List Market until the end of 2014), the grounds which those opinions based and the relation between audit opinions and Watch List market listing reasons. As a result audit opinions is a vital element for Borsa Istanbul Watch List market listing and investment decisions.

Keywords: Independent Audit, Auditor's Opinion, Adverse Opinion, Watch List Market

JEL Classification: M41, M42

1. GİRİŞ

Bağımsız denetim kamuoyunun doğru bir biçimde bilgilendirilerek, yatırım kararlarının almasında ve şirketlerin finansal durumlarının analiz edilmesinde önemli bir rol üstlenmektedir. Kaynakların doğru alanlara yönlendirilmesi ve özellikle küçük yatırımcının korunması açısından bağımsız denetim ve bağımsız denetçi görüşleri kolay ulaşılması ve belirli uluslararası standartlara sahip olması nedeniyle yapılacak değerlendirmelerde önemli bir araçtır. Borsa İstanbul'da (BİST) yatırım yapacak kişi ve kurumlar açısından bağımsız denetçi görüşleri değerlendirme ve karar aşamalarında en temel değişken olarak görülmektedir. Özellikle finansal ve hukuki sorunları bulunan şirketlerin işlem gördüğü BİST Gözaltı Pazarında yatırımcıların bilgilendirilmesi kapsamında bağımsız denetçi görüşlerinin önemi daha büyük bir önem kazanmaktadır.

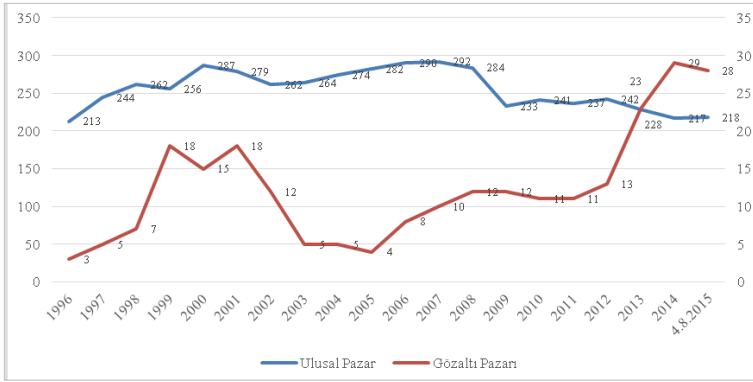
Bu çalışmanın amacı; 31.03.2015 tarihi itibarıyla BİST Gözaltı Pazarında işlem gören şirketlerin bağımsız denetçilerinin piyasa yapısının ortaya koyulması, raporlarda verilen görüşlerin dayanaklarının incelenerek olumlu dışında verilen görüşlerle şirketlerin gözüaltına alınması arasındaki ilişkinin ortaya konulmasıdır.

Yukarıda sayılan amaçlar çerçevesinde; 31.03.2015 tarihi itibarıyla BİST Gözaltı Pazarında işlem gören 28 şirkete ait 128 adet bağımsız denetim raporu (Şirketlerin gözüaltına alındığı tarihten 2 yıl öncesinden başlayarak 31.12.2014 dönemine ilişkin bağımsız denetim raporu dâhil), denetimi yapan şirketler, verilen görüşler, olumlu dışındaki görüşlerin nedenleri ve olumlu dışında verilen görüşlerle şirketlerin

gözaltına alınması arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu kapsamda, birinci bölümde şirketlerin gözaltı pazarına alınma nedenleri ve inceleme döneminde BİST Gözaltı Pazarında işlem gören şirketlerin bağımsız denetçilerinin dağılımı ve piyasa yapısı incelenmiştir. İkinci bölümde incelenen şirketlerin bağımsız denetçilerinin verdiği görüşler incelenerek olumlu dışındaki görüşlerin nedenlerine yer verilmiştir. Üçüncü bölümde olumlu dışında verilen görüşlerle şirketlerin gözaltına alınması arasındaki ilişki değerlendirilmiştir. Son kısımda ise çalışmada elde edilen sonuçlar ve bunlara ilişkin öneriler ortaya konmuştur.

2. ŞİRKETLERİN GÖZALTI PAZARINA ALINMA NEDENLERİ VE BAĞIMSIZ DENETÇİLERİ

Menkul kıymet piyasalarının önemi son dönemlerde meydana gelen krizlerin ekonomik sisteme etkisi ile birlikte daha çok kavranmaya başlamıştır. Bu krizlerin temelinde yer alan denetim eksikliği, denetimde kalite kavramının ön plana çıkmasına sebep olmaktadır. İlgili mevzuat uyarınca belirlenen tüm koşulları karşılayan, Ulusal Pazar'da işlem gören şirketlerin denetimi yanında, yürürlüğe konulan şartların yerine getirememesi sonucunda Gözaltı Pazarı'nda işlem gören şirketlerin denetimi, özel olarak izleme ve inceleme kapsamına alınarak, sürekli gözetim ve denetim ortamında yatırımcılara zamanında ve doğru bilgi sunulması açısından önem arz etmektedir. 1996-2015 yılları arasında Gözaltı Pazarında işlem gören şirket sayıları Ulusal Pazar ile karşılaştırılabilir olarak Grafik 1'de yer almaktadır.

Grafik 1. Yıllar İtibariyle Gözaltı Pazarı ve Ulusal Pazarda İşlem Gören Şirket Adedi (1996-2015)

Kamuyu Aydınlatma Platformunda (KAP) gözaltı pazarı “Belirli koşulların ortaya çıkması sonucunda, şirketlerin izleme ve inceleme kapsamına alınması durumlarında sürekli gözetim, denetim ve izleme

ortamında, yatırımcıların devamlı ve zamanında bilgilendirilmesini sağlayacak önlemlerle birlikte, hisse senetlerinin Borsa İstanbul bünyesinde işlem görebileceği pazardır.” şeklinde tanımlanmıştır.

Aşağıdaki koşulların ortaya çıkması halinde şirketin Gözaltı Pazarında işlem görülmesine karar verilmektedir.

-Hisse senetleri Borsa’da işlem gören şirketler ve/veya hisse senetleri işlemleri ile ilgili olarak olağandışı durumların ortaya çıkması,

- Hisse senetleri Borsa’da işlem gören şirketler tarafından kamunun zamanında, tam ve sürekli olarak aydınlatılmasında ve mevcut düzenlemelere uyum konusuna gerekli özenin gösterilmemesi,

- Yatırımcıların haklarının korunması ve kamu yararı gereği hisse senetlerinin Borsa kotundan ve/veya işlem gördüğü pazardan geçici ya da sürekli çıkarılması sonucunu doğurabilecek gelişmelerin oluşması

durumunda şirket Borsa Yönetim Kurulu Kararı ile Gözaltı Pazarında işlem görmeye başlayacaktır.

Sermaye Piyasası Kurulunun 23 Temmuz 2010 tarih ve 21/657 sayılı kararı gereğince Gözaltı Pazarı şirketleri ile fiili dolaşımdaki pay sayısı 250.000’in altında kalan şirketler tek fiyat yöntemiyle işlem görmektedir. Gözaltı pazarı sadece saat 14-15 arasında işlem görmekte, normal borsa saatlerinde çalışmamaktadır. Gözaltı Pazarı seansı sadece ikinci seans boyunca yapıldığından bu pazarda yer alan şirketlerde sadece 2 kez fiyat belirlenerek işlemler gerçekleştirilmektedir.

Gözaltı pazarına alınmaya ilişkin olarak alınan Borsa Yönetim Kurulu Kararlarında, Borsa İstanbul Kotasyon Yönetmeliği, Gözaltı Pazarı Kuruluş ve Çalışma Esasları ve İkinci Ulusal Pazar Esasları dayanak gösterilmiştir. Bu maddelere ilişkin hususlara Tablo 1’de yer verilmektedir.

Tablo 1. İlgili Mevzuat Uyarınca Şirketlerin Gözaltı Pazarına Alınma Nedenleri

1	Şirketin borsaya göndermekle yükümlü olduğu bilgi ve belgeleri göndermemesi; gecikmeli, eksik, yanlış veya yanıltıcı göndermesi
2	Şirket faaliyetleri ile ilgili olağandışı durumların ortaya çıkması
3	Yatırımcılar ve kamu yararı gereği şirketlerin işlem gördüğü pazarlardan çıkarılması sonucu inceleme ve izleme kapsamına alınması
4	1., 2. ve 3. Gruplarda yer alan, hisse senetlerinin piyasa değeri, şirketin vergi öncesi karı ve özsermayesi asgari tutarların, aynı grup içerisinde belirlenen koşulların tamamının sağlanamaması
5	Şirketin borçlarını ödemedede güçlük çekmesi ve finansman sıkıntısı içinde olması

Halka Açık Şirketlerde Bağımsız Denetçi Görüşleri
Borsa İstanbul Gözaltı Pazarı Örneği

6	Şirketin faaliyetlerine 3 aydan uzun süre durdurmuş olması
7	Borsaya ödemekle yükümlü olunan ücretlerin ödenmemesi
8	Şirketin faaliyetlerini sürdürebilmesi için gerekli izin, lisans ve yetki belgelerinin iptal edilmesi
9	Sermayenin 2/3'ünü yitirilmiş olması

Mevzuat hükümleri değerlendirildiğinde, gözaltı pazarında finansal ve hukuki sorunları bulunan şirketlerin yatırımcıların korunması ve doğru bilgilendirilmesi amacıyla belirli kısıtlamalar ile daha sıkı denetim ve gözetim kapsamına alındığı sonucuna ulaşılmaktadır. Nitekim şirketlerin gözaltına alınmasının ardından 31.12.2014'e kadar olan hisse senedi fiyat hareketleri incelendiğinde 28 şirketten 24'ünde %74'e varan düşüşler gözlenmiş, yalnızca 3 şirketin hisse senedi değeri artarken 1 şirketin değerinde değişme olmamıştır. Sonuç olarak şirketlerin önemli bölümü değer kaybetmiş olup, bu durum yatırımcıların bilgilendirilmesi hususunun önemini arttırmaktadır. Bu çerçevede, inceleme kapsamına dâhil edilen 28 şirkete ilişkin Borsa Yönetim Kurulu Kararlarında yer alan gözaltına alınma nedenlerine Tablo 2'de yer verilmektedir.

Tablo 2. Şirketlerin Gözaltı Pazarına Alınma Nedenleri

Gözaltına Alınma Nedeni	Şirket Adedi
Sermaye Kaybı	8
Esas sözleşme (ana faaliyet konusu) değişikliği	7
Faaliyetlerin Durdurulması	7
Finansal, ticari ve kamu borçlarının ödenmemesi	7
Haciz, İcra Takipleri	6
Faaliyet Zararı	5
Kamunun Aydınlatılmasına İlişkin Aykırılıklar	3
Personele Borçların Ödenmemesi	2
Vartıkların Değerleri Üzerinde Verilen İpotek ve Rehinler	2
Ortaklık Yapısının Belirsizleşmesi	2
Alacakların Belirsizliği ve Teminat Eksikliği	2
Zarar Ederek Bağlı Ortaklık, İştirak Satışı	2
Diğer*	5

*Diğer kısmında 5 şirkete ilişkin gözaltına alınma sebepleri faaliyetinin bulunmaması hisse değerindeki aşırı fiyat hareketleri, ortaklara ve ilişkili taraflara piyasa değerinin üzerinde fon kullanılması, sermaye artırımının tamamlanmaması ve düşük kar marjıdır. Şirketler birden fazla nedenle gözaltı pazarına alınabildiğinden incelenen şirket sayısı 28 olmasına rağmen gözaltına alınma nedenleri bu sayıdan fazla çıkmaktadır.

KAP’da yer alan ve BİST Gözaltı Pazarında işlem gören 28 şirketin bağımsız denetçileri belirlenmiştir. Söz konusu verilerin elde edilmesi sırasında 4 şirkete ilişkin 10 adet bağımsız denetim raporuna gerek KAP’dan gerekse de şirketlerin internet sitelerinden ulaşılamamıştır. Söz konusu eksiklikler analizin bazı bölümlerinin tam olarak yapılamamasına neden olmuştur. Gözaltı pazarının özellikleri dikkate alındığında bu durum kamuoyunun bilgilendirilmesi açısından olumsuz bir unsur olarak değerlendirilmiştir. İncelemenin kapsamına ilişkin bilgiler Tablo 3’de yer almaktadır.

Tablo 3. İncelen Şirket, Bağımsız Denetim Raporu ve Bağımsız Denetim Şirketi Sayıları

İnceleme Kapsamındaki Şirket Sayısı	28
İncelenen Bağımsız Denetim Raporu	128
Bağımsız Denetim Görüşüne Ulaşılamayan Rapor Sayısı	10
Denetim Yapan Bağımsız Denetim Firma Sayısı	35

Daha önce de ifade edildiği gibi inceleme kapsamına şirketlerin gözaltı pazarına alınmadan önceki iki yıldan başlayarak 2014 yılı sonuna kadar bağımsız denetçi görüşleri dahil edilmiştir. Dolayısıyla şirketin gözaltı pazarına alınma tarihine göre inceleme dönemi farklılaşabilmektedir. Akdoğan ve diğerleri (2015) çalışmalarında; BİST Ulusal Pazar kapsamında yer alan şirketlerin incelen 5 yıllık dönemde olumlu dışında görüş alan 54 şirketten yalnızca 20 şirketin bağımsız denetçi değişikliğine gidildiğini tesbit etmişlerdir. Oysa Tablo 3’den görüleceği üzere BİST Gözaltı Pazarında inceleme döneminde işlem gören 28 şirkette denetimler 35 farklı bağımsız denetim firmasınınca yapılmıştır. Bu durum şirketlerin önemli ölçüde bağımsız denetim şirketi değişikliğine gittiğine işaret etmektedir. Bu çerçevede yapılan incelemede ele alınan dönemde yalnızca 5 şirket aynı bağımsız denetçi tarafından denetlenirken 23 şirket birden fazla bağımsız denetçi tarafından denetlenmiştir. Konuya ilişkin bilgiler Tablo 4’de yer almaktadır.

Tablo 4. Şirketlerin Bağımsız Denetçi Tercihleri

	Şirket Adedi
Bir Bağımsız Denetim Firmasıyla Çalışan Şirket Sayısı	5
İki Bağımsız Denetim Firmasıyla Çalışan Şirket Sayısı	9
Üç Bağımsız Denetim Firmasıyla Çalışan Şirket Sayısı	12
İkiden Fazla Bağımsız Denetim Firmasıyla Çalışan Şirket Sayısı	2

Akdoğan ve diğerleri (2015) çalışmalarında; BİST Ulusal Pazar'da işlem gören şirket sayılarının yıllar itibarıyla artmasına rağmen bağımsız denetim yapan şirket sayısının azalan bir eğilim gösterdiği ve piyasanın dört firmanın baskın olduğu bir yapıya doğru hareket ettiğini belirtmişlerdir. Ayrıca sektördeki yoğunlaşma artışının denetim yapan firma sayısını azalttığı ve büyük olmayan denetim şirketlerini halka açık şirketler yerine daha küçük ölçekli firma denetimine yönelttiği sonucuna ulaşmışlardır.

Akdoğan ve diğerlerinin (2015) çalışmalarında belirttiği hususlar BİST Gözaltı Pazarı kapsamında incelendiğinde tam tersi sonuçlara ulaşılmaktadır. Tablo 2'den görüleceği üzere ilgili çalışmada Ulusal Pazarda %71,54 olarak ifade ettikleri 4 büyük bağımsız denetim firmasının payı gözaltı pazarında %20,3 olarak gerçekleşmiştir (Tablo 5).

Tablo 5. BİST Gözaltı Pazarı Bağımsız Denetim Şirketleri Yoğunlaşma Oranları

Bağımsız Denetçiler	Şirket Adedi	Yüzde
Akis-KPMG	2	1,6
Başaran Nas- PricewaterhouseCoopers	6	4,7
DRT- Deloitte Touche Tohmatsu	12	9,4
Güney-Ernst & Young	6	4,7
Diğer	102	79,7
Toplam	128	100

İnceleme döneminde BİST Gözaltı Pazarında denetim yapan şirketlere ve denetledikleri dönem sayılarına ilişkin bilgiler Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6. BİST Gözaltı Pazarında Bağımsız Denetim Şirketleri ve Denetim Dönemi Sayıları

	Şirket	Dönem Sayısı
1	AC İSTANBUL B.SIZ DEN. VE SMMM A.Ş.	8
2	ADAY B.SIZ DEN. VE SMMM A.Ş.	1
3	AKADEMİK B.SIZ DEN. VE DAN. A.Ş.	1
4	AKİS B.SIZ DEN. VE SMMM A.Ş.	2
5	ALTERNATİF B.SIZ DEN. A.Ş.	1
6	ARKAN ERGİN B.SIZ DEN. VE SMMM A.Ş.	3
7	ARTI DEĞER B.SIZ DEN. VE YMM A.Ş.	2
8	ATA B.SIZ DEN. VE SMMM A.Ş.	6

9	AYK B.SIZ DEN. VE DAN. A.Ş.	2
10	BAŞARAN NAS B.SIZ DEN. VE SMMM A.Ş.	6
11	BATI B.SIZ DEN. VE YMM A.Ş.	1
12	BDD B.SIZ DEN. VE DAN. A.Ş.	2
13	BDO DENET B.SIZ DEN. VE YMM A.Ş.	3
14	BOĞAZIÇI SMMM VE B.SIZ DEN. A.Ş.	1
15	CAN B.SIZ DEN. VE YMM A.Ş.	5
16	DEĞER B.SIZ DEN. VE YMM A.Ş.	5
17	DENGE B.SIZ DEN. VE SMMM A.Ş.	2
18	DRT B.SIZ DEN. VE SMMM A.Ş.	10
19	DT B.SIZ DEN. VE YMM A.Ş.	2
20	EGE B.SIZ DEN. VE YMM A.Ş.	2
21	ENGİN B.SIZ DEN. VE SMMM A.Ş.	3
22	EREN B.SIZ DEN. VE YMM A.Ş.	6
23	GÜÇBİR B.SIZ DEN. A.Ş.	1
24	GÜNEY B.SIZ DEN. VE SMMM A.Ş.	6
25	GÜRELİ B.SIZ DEN. VE YMM A.Ş.	12
26	HSY DAN. VE B.SIZ. DEN A.Ş.	1
27	İRFAN B.SIZ DEN. VE YMM A.Ş.	2
28	KAPİTAL KARDEN B.SIZ DEN. VE YMM A.Ş.	4
29	KARMA B.SIZ DEN. A.Ş.	4
30	KAVRAM B.SIZ DEN. VE YMM A.Ş.	2
31	LEGAL B.SIZ DEN. YMM A.Ş.	1
32	MERCEK B.SIZ DEN. VE YMM A.Ş.	2
33	RASYONEL B.SIZ DEN. VE YMM A.Ş.	2
34	HLB SAYGIN B.SIZ DEN. VE YMM A.Ş.	14
35	SER-BERKER B.SIZ DEN. VE YMM A.Ş.	3

3. OLUMLU GÖRÜŞ DIŞINDA VERİLEN GÖRÜŞLER

BİST Gözaltı Pazarında işlem gören şirketlerin gözaltına alındıkları tarihten iki yıl öncesinden başlayarak 31.12.2014 tarihli denetim raporları dâhil olmak üzere toplam 128 bağımsız denetim raporu incelenmiş olup, söz konusu raporlarda verilen görüşlere Tablo 7’de yer verilmektedir. 128 bağımsız denetim raporunda 50 adet olumlu, 1 adet olumsuz ve 49 adet şartlı görüş verilirken, 28 raporda bağımsız denetçiler görüş vermekten kaçınmışlardır.

Tablo 7. Bağımsız Denetim Raporlarında Verilen Görüşler

Bağımsız Denetçi Görüşü	Adet
Olumsuz Görüş	1
Görüş Bildirmeden Kaçınma	28
Şartlı Görüş	49
Olumlu Görüş	50
Toplam	128

Yukarıda ifade edilen 78 adet olumlu dışındaki görüşlerin nedenlerine Tablo 8’de verilmektedir.

Tablo 8. Şartlı/Sınırlı Olumlu/Şartlı Görüş ve Görüş Bildirmekten Kaçınma Nedenleri

Olumsuz/Şartlı/Sınırlı Olumlu Görüş ve Görüş Bildirmekten Kaçınma Nedeni	Ayrıntı
Şubelere, İştiraklere, Bağlı Ortaklıklara ve Müşterek Yönetime Tabi Ortaklıklara İlişkin Hususlar	İştirak, bağlı ortaklığın şartlı görüş alması
	İştiraklere, bağlı ortaklıklara ilişkin borç ve alacakların mutabakatının sağlanamaması nedeniyle düzeltme yapılamaması
	İştiraklere, bağlı ortaklıkların konsolidasyona dâhil edilmemesi nedeniyle düzeltme yapılamaması
	İştiraklere, bağlı ortaklıklara ilişkin borç ve alacakların mutabakatının sağlanamaması
	İştiraklere, bağlı ortaklıklara ilişkin bağımsız denetim yapılmaması nedeniyle değer tespitinin yapılamaması
	İştirakin, bağlı ortaklığın sürekliliğine ilişkin şüpheler bulunması
	Yurtdışında kurulu iştirakin, bağlı ortaklığın faaliyetlerine ilişkin bilgi belge temin edilememesi
	İştirak, bağlı ortaklığın konsolidasyon dışı bırakılması
	Yurtdışı şubelerin yüksek tutarlı zararları
	İştirak, bağlı ortaklıklarda ana faaliyet konusu dışı işlemlere ilişkin belgeler bulunması
	İştirakin, bağlı ortaklığın değerlemesinin yapılmaması nedeniyle değer düşüklüğünün belirlenememesi

Olumsuz/Şartlı/Sınırlı Olumlu Görüş ve Görüş Bildirmekten Kaçınma Nedeni	Ayrıntı
Maddi ve Maddi Olmayan Duran Varlıklara İlişkin Hususlar	Arsa, arazi ve binalara ilişkin değerlendirme çalışması yapılmaması nedeniyle gerçeğe uygun değer belirlenememesi
	MDV üzerinde kısıtlamalar bulunması
	MODV üzerinde kısıtlamalar bulunması
	MDV alımının finansal tablolara yansıtılmaması
	MDV 'ye ilişkin mutabakat sağlanamaması
	Yatırım amaçlı gayrimenkullere ilişkin değerlendirme yapılmaması
İlişkili Taraflara İlişkin Hususlar	İlişkili taraflara yapılan yüksek tutarlı satışlara ilişkin belirsizlikler
	İlişkili taraflardan mahsubu yapılan alacaklara ilişkin adetlendirme yapılmaması
Alacaklara İlişkin Hususlar	Alacakların tahsiline ilişkin belirsizlikler
	Alacaklara ilişkin mutabakat sağlanamaması
	Alacakların tahsilat ya da değerlendirilme kabiliyetini kaybetmesi
	Alacaklara faiz tahakkuk ettirilmemesi
	Yurtdışı banka hesaplarına ilişkin mutabakatsızlık
	Alacakların belirsizliği ve teminat eksikliği
Borçlara İlişkin Hususlar	Finansal, ticari ve kamu borçlarının ödenmemesi
	Borçlara ilişkin gecikme faizlerinin tahakkuk ettirilmemesi
	Kredi borçlarının yeniden yapılandırılması sonucu faiz tutarlarına ilişkin belirsizlikler
	Borçlara ilişkin mutabakat sağlanamaması
	Personele olan borçların ödenmemesi
	Kredi faiz ve anapara tutarlarına ilişkin mutabakat sağlanamaması
	Yeniden yapılandırılan borçlara ilişkin sözleşme ihlalleri
	Kayıtlarda bulunmayan borç senetlerinin bulunması

Halka Açık Şirketlerde Bağımsız Denetçi Görüşleri
Borsa İstanbul Gözaltı Pazarı Örneği

Olumsuz/Şartlı/Sınırlı Olumlu Görüş ve Görüş Bildirmekten Kaçınma Nedeni	Ayrıntı
Stoklara İlişkin Hususlar	Stok sayımına iştirak edilememesi
	Stoklar üzerinde kısıtlamalar bulunması
	Stok değerlendirme yöntemi değişikliğinin finansal tablolara önemli etkisi
Özkaynaklara İlişkin Hususlar	Özsermaye açığı
	Sermayenin 2/3 ünün kaybı
	Sermaye artırımı talebinin reddi
Karşılıklara İlişkin Hususlar	Cezalara ilişkin karşılık ayrılmaması
	Kıdem tazminatı karşılığı ayrılmaması
	Şüpheli ticari alacağa karşılık ayrılmaması
	Vadesi geçmiş alacaklara karşılık ayrılmaması
	Yurtdışından tahsil edilememiş alacaklara karşılık ayrılmaması
Vergilere İlişkin Hususlar	Vergi borçları
	Ertelenmiş vergi varlığının realize olmasının gelecek dönem kar edilmesine bağlı olması
Şerefiyeye İlişkin Hususlar	İştirakin, bağlı ortaklığın değerlemesinin yapılmaması nedeniyle şerefiye hesaplamasındaki belirsizlik
İşletmenin Sürekliliğine İlişkin Hususlar	Faaliyet zararı
	Sermaye kaybı
	Faaliyetlerin azalması
	Kısa vadeli borçların dönen varlıkları aşması
	Faaliyetlerin durdurulması
	Düşük kar marjı
	Ana faaliyete ilişkin sözleşmenin feshi
Yargı/Kamu Otoriteleri İle İlgili Hususlar	Haciz, icra takipleri
	SPK düzenlemelerine uyumsuzluk
	Şirket aleyhine açılan davalara ilişkin belirsizlikler

Olumsuz/Şartlı/Sınırlı Olumlu Görüş ve Görüş Bildirmekten Kaçınma Nedeni	Ayrıntı
Diğer Hususlar	İlgili mevzuat uyarınca alınması gereken yönetim beyanının alınamaması
	Geçmiş yıl karlarının dönem karı içinde muhasebeleştirilmesi
	Mutabakata uyumsuz muhasebe kaydı yapılması
	İdari para cezalarının yönetim kuruluna rücu edilmesi
	Verilen teminat ve kefaletlere ilişkin yeterli denetim kanıtı elde edilememesi
	Bilgi işlem sistemlerinin icraya konu olması nedeniyle muhasebe kayıt ve raporlama sistemi sorunları
	Gelir gider kalemlerinin gerçeği yansıttığına ilişkin yeterli denetim kanıtı elde edilememesi
	Canlı varlıklara ilişkin mutabakat sağlanamaması
	Varlıkların kötüye kullanılmasına ilişkin şüpheler bulunması
	Önceki denetim raporlarında eleştiri konusu yapılan hususların giderilememesi
	Mevzuatta öngörülen işlem limitinden farklı uygulamalar nedeniyle kasa hareketlerinin denetlenememesi

Tablo 8’de yer alan nedenlerin şirketlerin bağımsız denetim raporlarında benzer şekilde yer aldığı yapılan incelemelerde görülmüştür. Olumlu görüş dışında verilen görüşlerin borçlara, işletmenin sürekliliğine ve şubelere, iştiraklere, bağlı ortaklıklara ve müşterek yönetime tabi ortaklıklara ilişkin hususlar konularında yoğunlaştığı görülmüştür. Ayrıca gözaltına alınma nedenleri ile bağımsız denetim görüşlerinin benzer nitelikte olduğu dikkate alındığında, bağımsız denetim raporları ve görüşlerinin şirketlerin finansal durumları hakkında ne kadar önemli bilgiler sunduğunu bir kez daha ortaya koymaktadır.

4. OLUMLU DIŞINDA VERİLEN GÖRÜŞLERLE ŞİRKETLERİN GÖZALTINA ALINMASI ARASINDAKİ İLİŞKİ

İnceleme kapsamına alınan bir diğer husus ise olumlu dışında verilen görüşlerle şirketlerin gözaltına alınması arasındaki ilişki olarak be-

lirlenmiştir. Bu çerçevede şirketlerin gözaltına alınmadan 2 yıl önceki bağımsız denetim görüşleri incelenmiştir. Gözaltına alınmadan önceki 2 yıl ve gözaltına alındığı yıla ilişkin bağımsız denetçi görüşlerine Tablo 9'da yer verilmektedir.

Tablo 9. Olumlu Dışında Verilen Görüşlerle Şirketlerin Gözaltına Alınması Arasındaki İlişki

	Şirket Adedi	Analiz Dışında Tutulan Şirket Adedi*
Gözaltına Alınmadan Önce Olumlu Görüş Dışında Görüş Bulunan Şirket Sayısı	14	1
Gözaltına Alındığı Yıl Olumlu Dışında Görüş Bulunan Şirket Sayısı	19	2
Gözaltına Alınmadan Önce Olumlu Görüş Verilen Ancak Gözaltına Alındığı Hususa Dikkat Çekilen Şirket Sayısı	3	-
*Söz konusu şirketlerin analiz kapsamına alınmasını sağlayacak bağımsız denetim raporlarına ulaşamadığından ilgili şirketler kapsam dışı tutulmuştur.		

BİST Gözaltı Pazarında işlem gören 27 şirketten (1 şirket bağımsız denetim raporu eksikliği nedeniyle kapsam dışı tutulmuştur) 14 tanesinin gözaltına alınmadan önceki 2 yıllık süreçte bağımsız denetim raporlarında olumlu görüş dışında görüş bulunduğu görülmüştür. Şirketlerin gözaltı pazarına alındığı yıllarda ise 26 şirketten (2 şirket bağımsız denetim raporu eksikliği nedeniyle kapsam dışı tutulmuştur) 19 tanesinin bağımsız denetim raporlarında olumlu görüş dışında görüş bulunduğu görülmüştür. Diğer taraftan, gözaltı pazarına alınmadan önceki 2 yıllık süreçte 3 şirketin bağımsız denetçisi olumlu görüş vermesine rağmen sonraki dönemde şirketin gözaltına alınmasına neden olacak hususa dikkat çekmiştir. Dikkat çekilen hususlar da dikkate alındığında 27 şirketten 17 sinde bağımsız denetçiler şirkete ilişkin hususları önceden tespit ederek ilgili tarafları bilgilendirmiştir.

Analiz kapsamında yapılan incelemede, gözaltındaki şirketlerin bağımsız denetçilerinin şirketin gözaltına alınmadan önceki iki yılda %63 oranında olumlu dışında görüş bildirmesi veya dikkat çekmesi, gözaltına alınma ve olumlu dışında bağımsız denetimi görüşü alma arasında yüksek düzeyde bir korelasyon bulunduğu işaret etmektedir. Bu kapsamda, bağımsız denetim görüşü şirketlerin gözaltı pazarına alınması hususunda öncü bir gösterge olarak değerlendirilebilecektir. Ayrıca analiz sonuçları, bağımsız denetimin, ilgili tarafların bilgilendirilmesi ve yatırım kararlarının verilmesindeki önemini bir kez daha teyit etmektedir. Bağımsız denetçilerin şirketlerin gözaltına alınmasından ön-

ceki dönemde sorunları tespit ederek söz konusu hususları eleştiri konusu yaptıkları dikkate alındığında, şirketlerin üst düzey yöneticilerinin bu eleştiriler çerçevesinde kararlar alarak sorunları gidermeye yönelik aksiyon almalarının şirketin gözüaltı pazarına alınmasını ve dolayısıyla yatırımcı ve ilgili tarafların karşılaşabilecekleri zararları minimuma indirmede yardımcı olacağı değerlendirilmektedir.

5. SONUÇ

Bu çalışmada, BİST Gözüaltı Pazarında işlem gören şirketlerin gözüaltına alınma nedenleri ve bağımsız denetçilerinin belirlenerek piyasa yapısının ortaya koyulması, raporlarda verilen görüşlerin dayanaklarının incelenerek olumlu dışında verilen görüşlerle şirketlerin gözüaltına alınması arasındaki ilişki ortaya konulmuştur.

KAP'ta yer alan ve BİST Gözüaltı Pazarında işlem gören 28 şirketin bağımsız denetçileri belirlenmesi sürecinde 4 şirkete ilişkin 10 adet bağımsız denetim raporuna KAP'dan ve şirketlerin internet sitelerinden ulaşılamamıştır. Ulaşılamayan bağımsız denetim raporları analizin bazı bölümlerinin eksik kalmasına neden olmuş olup, gözüaltı pazarının özellikleri dikkate alındığında bu durum kamuoyunun bilgilendirilmesi açısından olumsuz bir unsur olarak değerlendirilmiştir.

BİST Gözüaltı Pazarında denetim yapan firmaların piyasa yapısı incelendiğinde, BİST Ulusal Pazarın aksine 4 büyük bağımsız denetim firmasının payı ve yoğunlaşma oranı görece düşük seviyede kalmaktadır. Finansal ve hukuki problemleri bulunan firmaların işlem gördüğü gözüaltı pazarında 4 büyük denetim firması haricinde %79,7 oranında 31 adet bağımsız denetim şirketince denetlendiği görülmüştür.

İnceleme döneminde olumlu dışındaki görüşler borçlara, işletmenin sürekliliğine, şubelere, iştiraklere, bağlı ortaklıklara ve müşterek yönetime tabi ortaklıklara ilişkin hususlar konularında yoğunlaşmaktadır.

Olumlu dışında verilen görüşlerle şirketlerin gözüaltına alınması arasındaki ilişki incelendiğinde gözüaltındaki şirketlerin bağımsız denetçilerinin şirketin gözüaltına alınmadan önceki iki yılda %63 oranında olumlu dışında görüş bildirmesi veya olumlu görüş verse dahi dikkat çekilen hususlarda ilerde şirketin gözüaltına alınmasına neden olacak hususa değinmesi gözüaltına alınma ve olumlu dışında bağımsız denetimi görüşü alma arasında yüksek düzeyde bir bağlantı bulunduğunu göstermektedir. Bu çerçevede, bağımsız denetim görüşü şirketlerin gözüaltı pazarına alınması hususunda öncü bir gösterge olarak görülmekte olup, analiz sonuçları, bağımsız denetimin, ilgili tarafların bilgilendiril-

mesi ve yatırım kararlarının verilmesindeki önemini bir kez daha ortaya koymaktadır. Bağımsız denetçilerin şirketlerin gözaltına alınmasından önceki dönemde ilerde şirketin gözaltına alınmasına neden olacak hususlara raporlarında değindiği göz önünde bulundurularak şirket yöneticilerinin sorunların giderilmesine yönelik yapacakları çalışmalarında dikkate almalarının şirketin gözaltı pazarına alınmasını önleyebileceği değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

Akdoğan N., Aktaş M. ve Gülhan O. 2015. “Borsa İstanbul’da Bağımsız Denetim Şirketleri ve Bağımsız Denetim Görüşleri Üzerine Bir İnceleme”, Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, Mart 2015, Vol. 17 Issue 1.

www.kap.gov.tr

www.borsaistanbul.com

İncelenen şirketlerin web siteleri